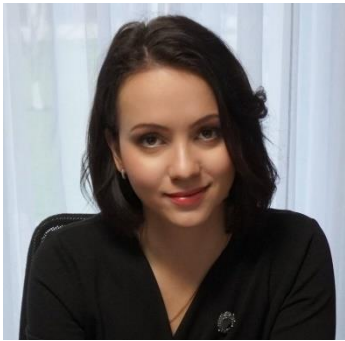

УДК 343.98

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2024-2-16-253-257><https://orcid.org/0000-0002-1842-1810>**Кобілянський Олег Леонідович,**

кандидат юридичних наук, доцент,
доктор філософії, доцент кафедри цивільного та
кримінального права Державного університету
інфраструктури та технологій
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-6002-0463>**Ергард Наталія Миколаївна**

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я
Національного медичного університету
імені О.О. Богомольця, юрист
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИВАТНОЇ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглядаються окремі питання впровадження приватної судово-медичної експертизи в Україні, особливо в контексті сучасних викликів, з якими стикається країна. Судово-медична експертиза (СМЕ) є важливим елементом кримінального процесу, що забезпечує об'єктивність і точність у розслідуваннях. В умовах війни та зростаючого навантаження на державні експертні установи виникає нагальна потреба у залученні приватних експертів. Стаття аналізує позитивні аспекти впровадження приватної СМЕ, такі як висока якість експертиз, швидкість реагування, залучення нових технологій та методик, а також проблеми, які можуть виникнути під час реалізації цієї ініціативи. Окрім того, стаття окреслює необхідні кроки для створення ефективного інституту приватної судово-медичної експертизи в Україні. У підсумку, впровадження приватної СМЕ може суттєво покращити якість правосуддя, створити нові робочі місця та адаптувати українську систему до міжнародних стандартів.

Ключові слова: судово-медична експертиза, приватна експертиза, кримінальний процес, законодавство, незалежність експертів, стандартизація.

Annotation.. This article examines the feasibility of implementing private forensic medical expertise in Ukraine, particularly in the context of current challenges facing the country. Forensic medical expertise is a crucial element of the criminal process that ensures objectivity and accuracy in investigations. In the context of war and increasing pressure on state expert institutions, there is an urgent need to engage private experts. The article analyzes the positive aspects of introducing private forensic expertise, including high-quality assessments, rapid response times, and the

incorporation of new technologies and methodologies.

High-quality assessments are essential in forensic investigations, as they directly impact the outcomes of legal proceedings. Private forensic experts often possess specialized knowledge and skills that enable them to conduct thorough and precise examinations. Rapid response times are another significant advantage, allowing for timely investigations that can be critical in urgent cases. Furthermore, the incorporation of new technologies and methodologies enhances the capabilities of forensic examinations, leading to more reliable results.

The article also discusses potential challenges that may arise during implementation, such as the need for a comprehensive legal framework to govern private forensic expertise and ensure accountability. It outlines necessary steps to establish an effective institution of private forensic medical expertise in Ukraine, including legislative reforms, the creation of a registry for certified private experts, and mechanisms for quality control.

Furthermore, the article explores the prospects of enhancing the quality of justice, creating new jobs, and adapting to international standards through the introduction of private expertise. The findings suggest that a well-regulated system of private forensic medical expertise could significantly improve the efficiency and effectiveness of criminal investigations in Ukraine while addressing existing shortcomings in the public system. Ultimately, this transition could lead to a more robust justice system that better serves the needs of society.

Keywords: *forensic medicine, private expertise, criminal process, legislation, expert independence, standardization.*

Постановка проблеми. Судово-медична експертиза є невід’ємною частиною кримінального процесу в Україні. Вона забезпечує науково обґрунтовані висновки щодо медичних аспектів справ, що є критично важливими для встановлення фактів під час розслідувань. Судово-медична експертиза охоплює широкий спектр питань: від визначення причин смерті до оцінки тяжкості тілесних ушкоджень. Проте традиційна модель судово-медичної практики в Україні стикається з численними викликами: затримками у проведенні експертиз через недостатню кількість фахівців та ресурсів.

З початком повномасштабної війни в Україні обсяги роботи державних судово-медичних експертів значно зросли. Це призвело до перевантаження державних установ і затримок у виконанні експертиз. У таких умовах приватна судово-медична експертиза може стати ефективним рішенням для забезпечення оперативності та якості досліджень.

Метою даної статті є: аналіз існуючої ситуації з судово-медичною експертизою в Україні, визначення переваг та ризиків впровадження приватної судово-медичної експертизи в Україні, розробка рекомендацій щодо успішного впровадження інституту приватної судово-медичної експертизи в Україні.

Виклад матеріалу. Актуальність впровадження приватної судово-медичної експертизи в Україні зростає на тлі сучасних викликів і потреб суспільства. В умовах війни та постійних змін у правовій системі країни важливо

знайти способи підвищення ефективності правосуддя. Приватна судово-медична експертиза може забезпечити не лише швидкість проведення експертиз, але й високу якість результатів завдяки залученню спеціалістів із вузькою спеціалізацією. Це особливо важливо для розслідування воєнних та інших злочинів, де точність і швидкість висновків можуть мати вирішальне значення для справедливості.

Основні підходи до розвитку судово-медичної експертизи в Україні були висвітлені у працях Senyuta I., Orlyuk O., Buletsa S., Ivanchulynets D. (2020) та Клименка О.С. (2022, 2023). Senyuta I. та співавтори акцентують увагу на проблемах правового регулювання судових експертиз в Україні, аналізі зарубіжного досвіду, а також розробці рекомендацій щодо вдосконалення чинної національної нормативно-правової бази [1, с. 159-160]. Клименко О.С. у своїй статті 2023 року наголошує на актуальності вдосконалення системи судово-експертної діяльності, яка має на меті забезпечення правосуддя якісними, обґрунтованими та неупередженими дослідженнями судового експерта [2, с. 23]. У статті 2022 року Клименко О.С. аналізує міжнародний досвід управління судово-експертної діяльності, зокрема судово-медичної експертизи провідних європейських країн (Великобританії, Франції, Іспанії, Австралії, Нідерландів) та деяких країн пострадянського простору (Республіки Казахстан, Республіки Молдова, Грузії) [3, с. 73-75]. Ці роботи підкреслюють актуальність і необхідність розвитку судово-медичної експертизи в Україні як складової модернізації правової системи.

Незважаючи на зростаючий інтерес до приватної судово-медичної експертизи, залишається багато нерозв'язаних питань:

1. **Правова база:** В Україні повністю відсутня правова база для діяльності приватних судово-медичних експертів. За чинним законодавством України судово-медичні експертизи можуть проводитися лише у спеціалізованих державних експертних установах.

2. **Стандартизація процедур:** Необхідно впровадити єдині стандарти для проведення різноманітних видів судово-медичних експертиз.

3. **Фінансування:** Питання фінансування приватної СМЕ потребує окремого обговорення; основним джерелом може бути самофінансування — отримання доходів від надання послуг безпосередньо клієнтам.

4. **Довіра суспільства:** Суспільство все більше довіряє приватним установам через їхню швидкість реагування та якість послуг; це питання потребує подальшого дослідження.

5. **Залучення грантів:** Для підтримки розвитку інституту приватної СМЕ важливо розглянути можливість залучення грантів від міжнародних організацій чи фондів підтримки реформ в Україні.

На сьогоднішній день державна судово-медична експертиза в Україні стикається з серйозними проблемами, які негативно впливають на її ефективність. По-перше, недостатня кількість фахівців у цій сфері призводить до значних затримок у проведенні експертиз; черги на виконання замовлень можуть сягати кількох місяців або навіть років. По-друге, існуюча матеріально-технічна база державних установ не відповідає сучасним вимогам і стандартам – багато лабораторій не мають необхідного обладнання для проведення складних досліджень. Це ставить під загрозу не лише якість висновків, але й загальну ефективність правосуддя.

Впровадження приватної судово-медичної експертизи може суттєво поліпшити ситуацію в цій сфері завдяки кільком ключовим аспектам:

1. Висока якість експертних досліджень: Приватні установи мають можливість залучати кваліфікованих фахівців із вузькою спеціалізацією та використовувати новітні технології для проведення досліджень. Це дозволяє отримувати більш точні й обґрунтовані висновки. Приватні лабораторії можуть інвестувати в сучасне обладнання та методики досліджень, що сприяє підвищенню якості їхніх послуг.

2. Швидкість реагування: Приватні фахівці можуть оперативно реагувати на запити правоохоронних органів і адвокатів завдяки меншій завантаженості та гнучкому графіку роботи. Це особливо важливо в умовах війни та термінових справ; швидке отримання результатів може бути критично важливим для успішного розслідування.

3. Залучення нових технологій та методик: Приватні установи мають більше можливостей для впровадження нових технологій і методик проведення досліджень завдяки гнучкій структурі управління та доступу до інвестицій. Вони можуть швидше адаптуватися до змін у наукових підходах і використовувати передові методики аналізу даних.

Впровадження приватної судово-медичної експертизи має значний потенціал для покращення якості правосуддя в Україні:

1. Покращення якості правосуддя: Завдяки високій якості та оперативності проведених досліджень можна очікувати підвищення рівня довіри до правосуддя серед громадян. Це може сприяти більш активному співробітництву між громадськістю та правоохоронними органами.

2. Створення нових робочих місць: Розвиток приватного сектору у сфері СМЕ сприятиме створенню нових робочих місць для фахівців різного профілю – від медиків до технічного персоналу.

3. Адаптація до міжнародних стандартів: Впровадження практик і стандартів міжнародного рівня дозволить Україні інтегруватися в європейську систему правосуддя та підвищити свою репутацію на міжнародній арені.

4. Зміцнення економічного потенціалу: Розвиток приватного сектора може стати додатковим чинником економічного зростання через створення нових підприємств і залучення інвестицій у цю сферу.

5. Підвищення конкурентоспроможності: Залучення приватних фахівців може стимулювати конкуренцію між державними і приватними установами, що призведе до загального підвищення якості послуг у сфері судової медицини.

Для успішного впровадження інституту приватної судово-медичної експертизи в Україні необхідно здійснити кілька ключових кроків:

1. Розробка законодавчої бази: Необхідно прийняти новий Закон України «Про судово-експертну діяльність», який чітко регулюватиме права та обов'язки як державних, так і приватних експертів.

2. Створення реєстру приватних експертів: Для забезпечення прозорості і доступності послуг важливо створити реєстр сертифікованих приватних судово-медичних експертів.

3. Підвищення кваліфікації експертів: Необхідно запровадити програми

підвищення кваліфікації для всіх фахівців у сфері СМЕ з метою забезпечення високого рівня професійності.

4. Впровадження механізмів контролю: Створити систему контролю за якістю проведених досліджень з боку незалежних організацій або асоціацій професіоналів у сфері СМЕ.

5. Залучення грантів: Активізувати роботу над залученням грантів від міжнародних організацій для фінансування проектів у сфері приватної СМЕ.

Крім того, важливо не лише врахувати переваги, але й ретельно проаналізувати потенційні ризики. Наприклад, необхідно дослідити можливі етичні питання, пов'язані з комерціалізацією судово-медичних послуг, а також забезпечити належний контроль за якістю проведених досліджень. Також, варто звернути увагу на міжнародний досвід у цій сфері: країни Європи демонструють позитивні результати від інтеграції приватних експертів у кримінальний процес. Це може слугувати прикладом для України та допомогти уникнути можливих помилок.

Висновки. Впровадження приватної судово-медичної експертизи в Україні має значний потенціал для покращення якості кримінальних розслідувань і оперативності їх проведення в умовах сучасних викликів. Завдяки високій якості послуг і швидкості реагування приватні установи можуть стати важливим елементом системи правосуддя України.

Однак для реалізації цього потенціалу необхідно здійснити ряд законодавчих змін і створити чітку регуляторну базу для діяльності приватних фахівців. Це включає розробку відповідного законодавства, створення реєстру сертифікованих експертів, а також запровадження систем контролю за якістю їхньої роботи.

Завершуючи статтю, можна стверджувати про те, що інтеграція приватної судово-медичної експертизи не лише відповідає сучасним вимогам суспільства щодо ефективності правосуддя але й відкриває нові можливості для розвитку цієї сфери в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Senyuta I., Orlyuk O., Buletsa S., Ivanchulynets D. Forensic Medical And Forensic Psychiatric Examination: Some Issues Of Legal Regulation. Georgian medical news. № 2 (299). Март 2020. С. 158-163.
2. Клименко О. С. Перспективи реформування системи судово-медичної експертизи в Україні. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування, (1), 2023, 22-26. URL: <https://journals.ksauniv.ks.ua/index.php/public/article/view/319/295>
3. Клименко О.С. Світовий досвід державного управління у сфері судово-медичних експертиз. Публічне управління і адміністрування в Україні.